

Kierunek studiów jako czynnik różnicujący praktyki finansowe studentów

Field of study as a differentiating factor in students' financial practices

Anna Surówka

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
ORCID: 0009-0002-0917-0471

Weronika Zactona

Akademia Górniczo-Hutnicza
im. Stanisława Staszica w Krakowie
ORCID: 0009-0002-4233-6963

Edyta Plata

Akademia Nauk Stosowanych
w Nowym Sączu
ORCID: 0009-0007-7276-9889

Correspondence (Korespondencja)

Anna Surówka
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Katedra Marketingu
ul. Rakowicka 27
31-510 Kraków, Poland
e-mail: asurowka@uek.krakow.pl

Article info (Informacja o artykule)

Received (Otrzymano): 5.08.2025
Accepted (Przyjęto do druku): 24.02.2026
Published (Opublikowano): 27.02.2026

Licencja (License)

© by Authors (Autorzy). Licensed under the Creative Commons CC-BY-SA 4.0 International Public License (Udostępnione na podstawie Międzynarodowej Licencji Publicznej Creative Commons CC-BY-SA 4.0)

Abstrakt

Okres studiów stanowi ważny etap w rozwoju kompetencji ekonomicznych młodych dorosłych, w którym podejmowane decyzje finansowe wpływają zarówno na bieżące funkcjonowanie, jak i na przyszłe postawy wobec gospodarowania zasobami. Kierunek studiów, jako element kształtujący wiedzę, umiejętności i perspektywy zawodowe, może istotnie różnicować codzienne praktyki finansowe studentów.

Celem niniejszego badania była weryfikacja różnic pomiędzy kierunkiem studiów a codziennymi praktykami finansowymi studentów. W analizie uwzględniono poziom budżetu, źródła dochodu, wysokość oszczędności oraz cele wydatkowe. Badanie przeprowadzono w maju i czerwcu 2025 roku wśród studentów trzech uczelni wyższych w Polsce, wykorzystując autorski kwestionariusz ankiety online oraz metody analizy ilościowej z elementami wizualizacji statystycznej.

Uzyskane wyniki pozwoliły zidentyfikować istotne różnice w zachowaniach finansowych między grupami studentów, wskazując m.in. na specyficzne wzorce gospodarowania budżetem i odmienny poziom niezależności ekonomicznej. Wnioski płynące z badania wnoszą wartość zarówno do dyskursu akademickiego w obszarze edukacji ekonomicznej, jak i do praktyki, ponieważ mogą stanowić punkt wyjścia do projektowania działań wspierających rozwój kompetencji finansowych młodych dorosłych.

Słowa kluczowe

studenci, finanse osobiste, zachowania ekonomiczne, kierunki studiów

1. Wprowadzenie

Tytułowe zagadnienie praktyk finansowych można rozumieć szeroko. Obejmuje ono zarówno działania aktywne (np. inwestowanie, wydawanie), jak i zarządzanie

źródłami dochodu, oszczędnościami, budżetem, planowaniem finansowym i ochroną majątku. W teorii praktyk społecznych, 'praktyka' to zrutyinizowany rodzaj zachowań składający się z czynności cielesnych i mentalnych, rzeczy i ich użycia, wiedzy, stanów emocji i motywacji, niedający się zredukować do jednego elementu (Reckwitz, 2002). Z kolei finanse osobiste w literaturze przedmiotu są rozumiane jako obszar obejmujący nie tylko wiedzę, lecz także konkretne działania i wieloaspektowe zachowania finansowe, takie jak np. zarządzanie budżetem, oszczędnościami, płatnościami czy bieżącymi decyzjami (Iwanicz-Drozdowska [red.], 2011; Piotrowski, Piotrowska, 2017).

W niniejszym opracowaniu praktyki finansowe rozumiane są jako rutynowe, społecznie osadzone spłoty działań i rozumień, które obejmują nie tylko pojedyncze akty (np. jednorazową decyzję o zakupie) lecz trwałe wzory zachowań, nawyków, kompetencji, użycia narzędzi i znaczeń związanych z gospodarowaniem pieniędzmi.

Praktyki finansowe (w rozumieniu zachowań konsumenckich) są najlepiej mierzone poprzez obserwowalne zachowania z obszarów m.in.: budżetowania, wydatkowania, oszczędzania czy zarządzania kredytem (Hilgert, Hogarth, Beverly, 2003). Zarówno profil kształcenia, jak i otoczenie akademickie mają wpływ na sposób, w jaki studenci zarządzają swoimi finansami. Zgodnie z wynikami badań prowadzonych w obszarze tej tematyki, studenci kierunków, takich jak: nauki społeczne, inżynieria, nauki przyrodnicze, biznes i ekonomia osiągają relatywnie wyższy poziom kompetencji w zarządzaniu finansami (Mandell, 2008). Może to wynikać nie tylko z treści programów nauczania, ale również z wcześniej ukształtowanych postaw i wartości wyniesionych z domu rodzinnego. Ważnym pojęciem dla rozważań nad kształtowaniem się zachowań młodych osób w kontekście gospodarowania finansami jest 'socjalizacja ekonomiczna'. Pojęcie to w literaturze naukowej jest rozumiane jako proces nabywania wiedzy i nawyków dotyczących gospodarowania pieniędzmi, a jego przebieg w znaczącym stopniu jest uzależniony od środowiska społecznego, w którym znajduje się człowiek (Gudmunson, Danes, 2011).

Okres edukacji akademickiej, przypadający zazwyczaj na wczesną dorosłość (18–25 rok życia), stanowi często fazę stopniowego przejścia od zależności ekonomicznej od rodziny lub opiekunów do samodzielności finansowej. W literaturze psychologicznej ten etap rozwoju człowieka określany jest jako „wschodząca dorosłość” (ang. *emerging adulthood*), a jego podstawową cechą jest niestabilność życiowa oraz wielość możliwych ścieżek rozwoju zawodowego i społecznego (Arnett, 2000). Wyniki badań dotyczących percepcji i doświadczania okresu studiów przez młodych dorosłych wskazują, że silną motywacją do podjęcia kształcenia akademickiego są m.in.: chęć rozwoju osobistego, poznanie nowych osób czy przekonanie o możliwości osiągnięcia wyższego standardu życia dzięki uzyskaniu dyplomu. Niezależnie od wybranego kierunku kształcenia, studenci rozpoczynają swoją akademicką ścieżkę edukacyjną z określonymi oczekiwaniami, wśród których istotne miejsce zajmuje przygotowanie do dorosłego życia, w tym do racjonalnego gospodarowania zasobami, zwłaszcza finansowymi (Krause, 2011).

Nie wszyscy studenci rozpoczynają edukację akademicką z tym samym poziomem przygotowania do zarządzania finansami – ich wcześniejsze doświadczenia rodzinne, kulturowe i edukacyjne mogą się znacznie różnić. Kierunek studiów może więc nie tylko odzwierciedlać

wcześniejsze doświadczenia jednostki w tym zakresie, ale także je pogłębiać, np. poprzez oferowane treści programowe, podejmowane aktywności akademickie i otoczenie rówieśnicze. Oznacza to, że studia nie tylko wzmacniają już posiadane postawy i nawyki finansowe, ale również mają potencjał generowania nowych, bardziej świadomych zachowań związanych z gospodarowaniem zasobami. Z perspektywy ekonomii behawioralnej decyzje finansowe studentów są kształtowane nie tylko przez racjonalne kalkulacje, ale również przez heurystyki i błędy poznawcze (Kahneman, 2019). Dlatego niski poziom wiedzy finansowej i ograniczona samokontrola mogą prowadzić do impulsywnych decyzji zakupowych, zadłużania się lub braku oszczędności.

2. Wykształcenie, konsumpcja i samodzielność finansowa młodych dorosłych

W rozważaniach nad budżetem i praktykami finansowymi studentów ważny kontekst stanowi sytuacja finansowa młodych dorosłych w Polsce. Według wyników europejskiego badania młodzieży z roku 2021 (Kajta, Mrozowicki, 2022), tylko 15% młodych Polaków deklarowało, że ich gospodarstwa domowe miały wystarczające środki na wszystko, czego potrzebowali. Kolejne 29% respondentów oceniło swoją sytuację jako raczej dobrą, czyli wystarczającą na zakup jedzenia i ubrania, ale nie na droższe cele, jak zakup samochodu czy mieszkania. Największa grupa badanych (40%), zadeklarowała, że było ich stać na zakup droższych dóbr, ale nie tak drogich, jak wspomniany samochód czy mieszkanie. Dodatkowo osoby mieszkające samodzielnie częściej zgłaszały niedobory finansowe w podstawowej konsumpcji, co może świadczyć o trudniejszym przejściu do niezależności budżetowej poza domem rodziców (Kajta, Mrozowicki, 2022). Dane te pokazują, że znaczna część młodych dorosłych funkcjonuje w warunkach ograniczonych zasobów finansowych, co ma bezpośredni wpływ na m.in. ich poziom oszczędności, strukturę wydatków oraz zdolność do samodzielnego utrzymania się.

Usamodzielnianie się finansowe młodych dorosłych staje się coraz bardziej złożonym procesem, który jest determinowany zarówno czynnikami strukturalnymi, jak i kulturowymi (Settersten, Furstenberg, Rumbaut, 2005). Młodzi coraz rzadziej podążają linearną ścieżką przejścia od edukacji do zatrudnienia i niezależności materialnej, a ich sytuacja ekonomiczna cechuje się wysoką niestabilnością oraz częściową zależnością od rodziny (Wyn, Woodman, 2006). W wielu krajach obserwuje się opóźnianie momentu osiągnięcia samodzielności finansowej, co wynika m.in. z wzrostu kosztów życia i prekaryzacji rynku pracy (Eurofound, 2014; Standing, 2011). W Polsce trudności związane z osiągnięciem samodzielności finansowej są dodatkowo pogłębiane przez ograniczony dostęp do przystępnych cenowo miejsc zakwaterowania oraz rosnące koszty utrzymania w ośrodkach akademickich. Zgodnie z danymi rynkowymi, jedynie około 9% studentów w Polsce ma dostęp do miejsc w akademikach publicznych. Brak wystarczającej liczby miejsc w domach studenckich zmusza wielu studentów do korzystania z rynku prywatnego, gdzie koszty zakwaterowania są często wyższe (Cushman & Wakefield, 2023).

Wysokie koszty życia w połączeniu z niestabilnym rynkiem pracy powodują, że nawet osoby podejmujące aktywność zawodową w trakcie studiów często nie są w stanie samodzielnie pokryć podstawowych wydatków. W efekcie znaczna część młodych dorosłych nadal opiera swój budżet na wsparciu rodziny. Wsparcie to ma charakter nie tylko materialny, ale też relacyjny i strategiczny, co oznacza, że rodziny często finansują mieszkanie, edukację lub wyposażenie potrzebne do rozwoju zawodowego (Olcoń-Kubicka, Kubicki, Ruzik-Sierdzińska, 2025). Dlatego aktywizacja ekonomiczna młodych powinna obejmować nie tylko edukację, lecz także tworzenie rzeczywistych możliwości uzyskiwania dochodu oraz warunków sprzyjających samodzielności finansowej (ILO, 2017).

Sposób, w jaki młode osoby postrzegają i zarządzają finansami ewoluje pod wpływem m.in. przemian kulturowych czy rozwoju technologii. W niektórych przypadkach oznacza to zwiększenie świadomości niebezpieczeństw i zagrożeń wynikających z nieprzemyślanego wydatkowania pieniędzy. Badania pokazują, że młodsze pokolenia cechuje wyższa świadomość ekologiczna niż starsze, jednak rzadziej są one skłonne ponosić dodatkowe koszty związane z zakupem produktów ekologicznych (Szelaż-Sikora i in., 2025). Literatura przedmiotu wskazuje również, że młodzi ludzie wykazują mniejsze zaufanie wobec marketingu ekologicznego, szczególnie gdy podejrzewają, że ma on charakter pseudoekologiczny, co może istotnie wpływać na ich decyzje zakupowe. Taka postawa świadczy o czujności i potrzebie weryfikacji celowości ponoszonych wydatków (Surówka, 2024).

Wyniki badań nad zachowaniami konsumenckimi młodych dorosłych sugerują, że impulsywność zakupowa (powszechnie uznawana za przejaw niskiej samokontroli) w określonych warunkach może współistnieć z poczuciem dobrostanu finansowego. Oznacza to, że umiarkowane zakupy impulsywne, mogą wzmacniać satysfakcję i poczucie bezpieczeństwa finansowego, o ile pozostają pod kontrolą i mieszczą się w ramach budżetu. Może to wskazywać, że rosnąca świadomość młodych konsumentów nie wyklucza spontanicznych decyzji zakupowych, lecz sprzyja podejmowaniu ich w sposób przemyślany i zrównoważony (Zainol, Shokory, Wahab, 2024).

Wyniki prowadzonych w przedmiotowym zakresie badań wskazują także, że młode osoby o ograniczonej liczbie zobowiązań, wykazują większą skłonność do konsumpcji niż jednostki funkcjonujące w warunkach silniejszej zależności od otoczenia (rodziców lub pracodawcy). Wyniki badań dowodzą ponadto, że wydatki na dobra konsumpcyjne są istotnie wyższe wśród studentów oraz absolwentów szkół wyższych w porównaniu z osobami o niższym poziomie wykształcenia (Bugheanu, Străchinaru, 2020). Wykształcenie wyższe nie tylko zwiększa ekspozycję na wiedzę z zakresu finansów osobistych, lecz także sprzyja rozwojowi nawyków racjonalnego gospodarowania zasobami.

Współczesne szkoły wyższe coraz częściej łączą proces kształcenia z bezpośrednim oddziaływaniem na otoczenie społeczno-gospodarcze. Oznacza to, że oprócz przekazywania specjalistycznej wiedzy, uczelnie pełnią rolę ośrodków kształtujących postawy odpowiedzialności ekonomicznej i społecznej absolwentów (Zaślona, Woźniak, 2012). Jak wskazują badania, osoby posiadające wiedzę finansową, którą w toku studiów nabywają przede wszystkim studenci kierunków ekonomicznych, częściej angażują się w działania takie jak budżetowanie, oszczędzanie czy inwestowanie (Lusardi, Mitchell, 2014).

3. Metodyka badań

Celem głównym przeprowadzonego badania była weryfikacja czy kierunek kształcenia akademickiego jest czynnikiem różnicującym praktyki finansowe badanych studentów. W niniejszym opracowaniu praktyki finansowe zostały zoperacjonalizowane jako obserwowalne zachowania obejmujące cztery zasadnicze obszary zarządzania finansami: budżetowanie, zarządzanie dochodami, oszczędności oraz strukturę wydatków w uśrednionym miesięcznym okresie czasu. W ramach celu głównego sformułowano następujące cele szczegółowe, wspierające ustalenie różnic w praktykach finansowych studentów różnych kierunków:

- ustalenie który kierunek studiów reprezentowany jest przez studentów z najwyższym miesięcznym budżetem;
- zweryfikowanie, który kierunek studiów reprezentowany jest przez studentów najsilniej zależnych finansowo od swoich rodzin;
- ustalenie, który kierunek studiów reprezentowany jest przez studentów posiadających największe oszczędności;
- zidentyfikowanie kierunku, którego studenci najczęściej wydają swoje wolne środki na pomoce edukacyjne.

Sformułowana hipoteza główna zakłada, że studiowany kierunek kształcenia akademickiego różnicuje wybrane praktyki finansowe badanych studentów. Zgodnie z tym założeniem, przyjęto następujące hipotezy szczegółowe:

- H1: Studenci kierunków ekonomicznych dysponują najwyższym miesięcznym budżetem (budżetowanie).
- H2: Studenci kierunków humanistyczno-artystycznych cechują się najwyższym poziomem zależności finansowej od rodziny (źródła dochodu).
- H3: Najwyższy poziom wolnych środków deklarują najczęściej studenci kierunków ekonomicznych (oszczędności).
- H4: Studenci kierunków humanistyczno-artystycznych częściej przeznaczają budżet na materiały edukacyjne w porównaniu do innych kierunków (struktura wydatków).

Badanie zrealizowano w okresie od maja do czerwca 2025 roku, wykorzystując autorski kwestionariusz ankiety w formie elektronicznej. Zastosowano celowy dobór próby, w którym kryterium kwalifikacji stanowiło posiadanie przez respondenta statusu studenta w momencie brania udziału w badaniu. Zróżnicowanie kierunków zapewniono poprzez realizację badania w trzech uczelniach, co umożliwiło uwzględnienie odmiennych profili kształcenia. Kwestionariusz rozpowszechniano za pośrednictwem mediów społecznościowych oraz poprzez bezpośrednie zaproszenia skierowane do studentów w trakcie kontaktów osobistych w przestrzeni akademickiej. Takie podejście umożliwiło dotarcie do zróżnicowanej grupy respondentów, co przełożyło się na możliwość osiągnięcia założonych celów badania. W badaniu wzięło udział 307 osób reprezentujących różne kierunki studiów na trzech uczelniach wyższych w Polsce. Po weryfikacji merytorycznej z analizy wyłączono 7 ankiet, które nie spełniały kryteriów doboru próby, a ostateczna próba liczyła 300 respondentów.

Analizę zebranych danych przeprowadzono przy wykorzystaniu statystyki opisowej oraz metod wizualizacji danych (m.in. wykresów słupkowych i heatmap), z zastosowaniem

narzędzi takich jak Microsoft Excel oraz MATLAB. W przypadku danych uporządkowanych w przedziałach klasowych, obliczeń dokonano przy założeniu równomiernego rozkładu obserwacji w obrębie klas.

4. Wyniki badania

Próbę badawczą stanowiło 300 respondentów: były to zarówno kobiety (53%), jak i mężczyźni (44,7%)¹. Pod względem wieku dominowali respondenci w przedziałach 18–20 lat (52%) oraz 21–23 lata (32%), przy mniejszym udziale osób z pozostałych kategorii wiekowych (tabela 1).

Tabela 1. Płeć i wiek respondentów, n = 300 (100%)

Charakterystyka badanych		Liczba	%
Wiek	18–20 lat	156	52,0%
	21–23 lata	98	32,7%
	24–25 lat	37	12,3%
	26–30 lat	4	1,3%
	powyżej 30 lat	5	1,7%
Płeć	kobieta	159	53,0%
	mężczyzna	134	44,7%
	wolę nie podawać	7	2,3%

Źródło: opracowanie własne.

Badani studenci reprezentowali trzy małopolskie uczelnie wyższe: Akademię Górniczo-Hutniczą im. Stanisława Staszica w Krakowie (n = 98), Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (n = 103) oraz Akademię Nauk Stosowanych w Nowym Sączu (n = 99). Na potrzeby realizowanego badania dokonano podziału studiowanych przez respondentów kierunków na trzy grupy (tabela 2):

- ekonomiczne (m.in. ekonomia, prawo, finanse i rachunkowość, zarządzanie),
- techniczne (m.in. informatyka, automatyka i robotyka, telekomunikacja, elektrotechnika),
- humanistyczno-artystyczne (m.in. filozofia, aktorstwo, reżyseria, psychologia).

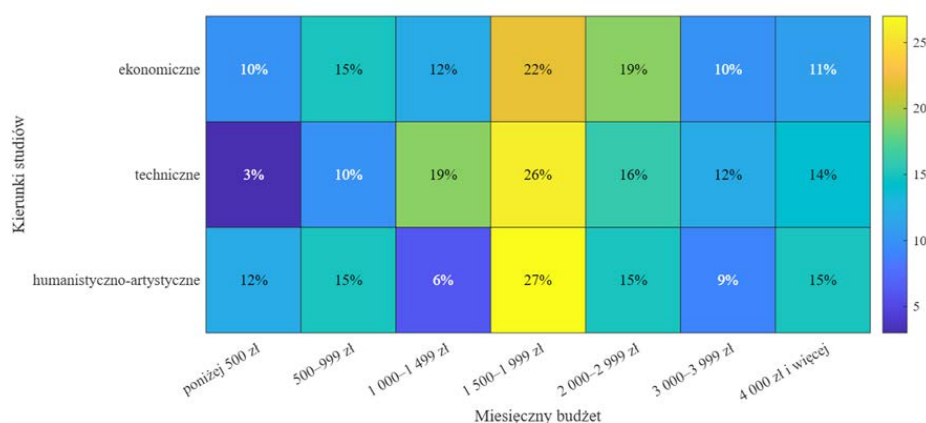
¹ 7 osób nie zdecydowało się na określenie swojej płci biologicznej.

Tabela 2. Procentowe rozkłady reprezentantów i kierunków w grupie respondentów

Kierunki studiów	Uczelnia			Liczba respondentów (%)
	AGH	ANS	UEK	
Ekonomiczne	8,3%	16,3%	33,3%	174 (58%)
Techniczne	23,0%	7,7%	0,3%	93 (31%)
Humanistyczno-artystyczne	1,3%	9,0%	0,7%	33 (11%)
Liczba respondentów (%)	98 (32,7%)	99 (33,0%)	103 (34,3%)	300 (100%)

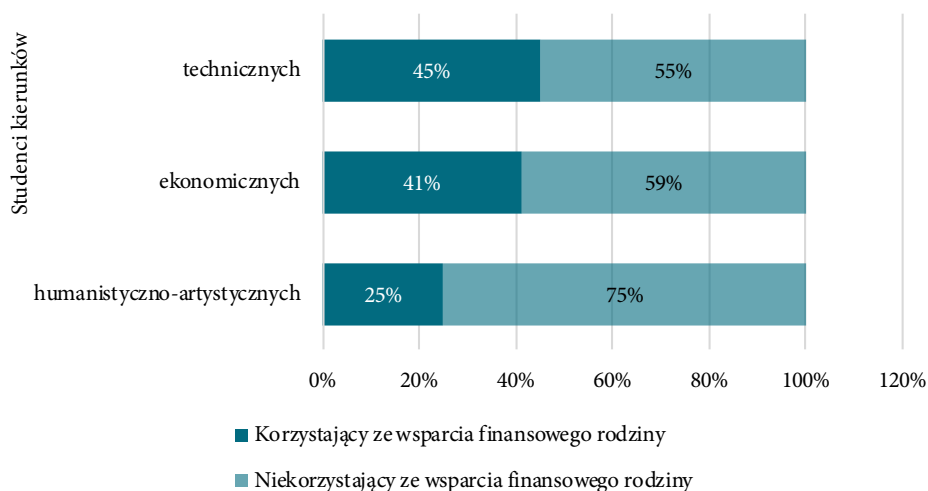
Źródło: opracowanie własne.

Zebrane odpowiedzi respondentów na temat ich miesięcznego budżetu, pozwoliły ustalić różnice w wysokości posiadanych środków pomiędzy grupami studentów badanych kierunków (rysunek 1). Wśród respondentów kierunków humanistyczno-artystycznych, najczęściej deklarowano miesięczny budżet w przedziale 1500–1999 zł (27% respondentów), 12% pytanym mieściło się w najniższym przedziale (poniżej 500 zł), a 15% w najwyższym (powyżej 4000 zł). W przypadku studentów kierunków technicznych najczęściej deklarowanym budżetem był przedział 1500–1999 zł (26%), a następnie 1000–1499 zł (19%). W przedziale powyżej 4000 zł znalazło się 14% badanych, natomiast poniżej 500 zł jedynie 3%. Studenci kierunków ekonomicznych najczęściej deklarowali budżet w przedziale 1500–1999 zł (22%). Nieco mniej, bo 19% tej grupy wskazało przedział 2000–2999 zł, 11% – powyżej 4000 zł, natomiast 10% znalazło się w najniższym przedziale (poniżej 500 zł).

Rysunek 1. Rozkłady respondentów reprezentujących wyodrębnione kierunki studiów osiągających określony poziom miesięcznego budżetu

Źródło: opracowanie własne.

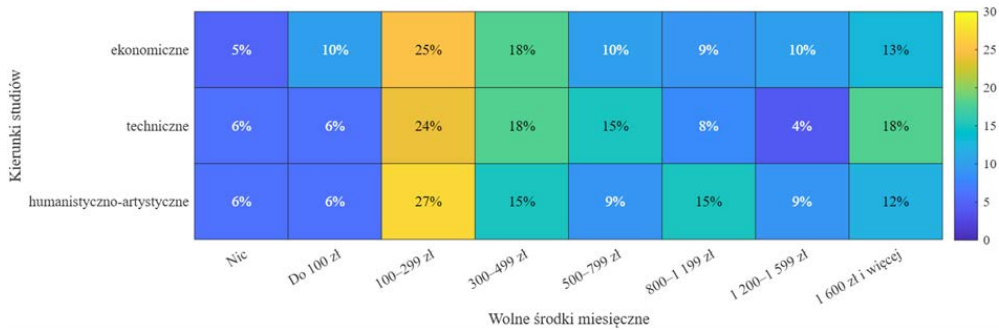
Badanych poproszono o określenie, czy pozyskują wsparcie finansowe od swoich rodzin lub opiekunów (rysunek 2). Największy stopień uzależnienia finansowego badanych od tego rodzaju wsparcia występował wśród studentów kierunków technicznych (45% respondentów). W przypadku studentów kierunków ekonomicznych odsetek ten wyniósł 41%, natomiast najniższa wartość wystąpiła wśród studentów kierunków humanistyczno-artystycznych (28%). Wyniki te mogą sugerować zróżnicowany poziom samodzielności finansowej pomiędzy grupami badanych, potencjalnie wynikający z odmiennych kosztów kształcenia lub dostępności alternatywnych źródeł dochodu w trakcie studiów.

Rysunek 2. Procentowy rozkład respondentów korzystających z finansowego wsparcia rodziny

Źródło: opracowanie własne.

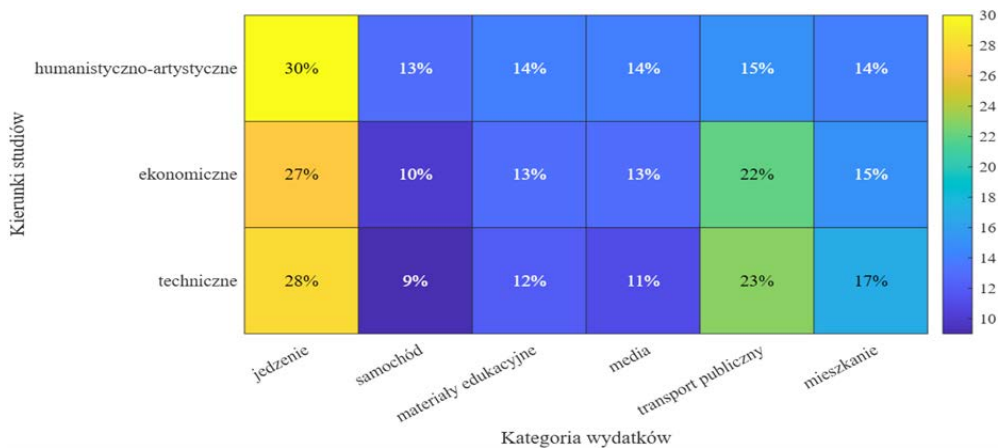
Największy odsetek studentów każdej z trzech analizowanych grup kierunków zadeklarował, że miesięcznie, po pokryciu podstawowych wydatków dysponuje kwotą w przedziale 100–299 zł (rysunek 3). Odsetek ten wyniósł 25% dla kierunków ekonomicznych, 24% dla technicznych oraz 27% dla humanistyczno-artystycznych. W przedziale 300–499 zł odsetek wskazań studentów kierunków ekonomicznych i technicznych był taki sam (18%), natomiast w przypadku kierunków humanistyczno-artystycznych wyniósł 15%. Najniższe kwoty („Nic” i „Do 100 zł”) łącznie wskazało odpowiednio 15% studentów kierunków ekonomicznych, 12% technicznych i 12% humanistyczno-artystycznych. Najwyższe (≥ 1600 zł) wartości zanotowano wśród studentów kierunków technicznych (18%). Dla kierunków ekonomicznych odsetek ten wyniósł 13%, a dla humanistyczno-artystycznych 12%.

Rysunek 3. Wysokość wolnych środków finansowych respondentów według reprezentowanego kierunku studiów

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie odpowiedzi respondentów, udało się wyodrębnić i uporządkować sześć głównych kategorii wydatków, jakie najczęściej były przez nich ponoszone w ciągu miesiąca: jedzenie, utrzymanie samochodu, materiały edukacyjne, media, transport publiczny, mieszkanie (rysunek 4). Najwięcej badanych, niezależnie od kierunku kształcenia, wskazało jedzenie jako produkt, na który wydają najwięcej w ciągu miesiąca (humanistyczno-artystyczne – 30%, techniczne – 28%, ekonomiczne – 27%). Wydatki na pozostałe kategorie uzyskały zbliżone do siebie wartości wskazań, z kilkoma wyjątkami. Dla badanych studentów kierunków technicznych i ekonomicznych, istotniejszym niż pozostałe był także koszt transportu publicznego (kolejno: 23% i 22%), a wśród studentów kierunków technicznych dodatkowo wyraźnie odznaczyły się koszty mieszkaniowe (17%).

Rysunek 4. Rozkłady procentowe miesięcznych wydatków wskazane przez badanych studentów różnych kierunków

Źródło: opracowanie własne.

5. Analiza wyników

Zaprezentowane wyniki badania pozwoliły na osiągnięcie celu głównego badania oraz weryfikację postawionych hipotez. Kierunek kształcenia akademickiego zidentyfikowano jako czynnik różnicujący wybrane aspekty praktyk finansowych badanych studentów, co potwierdziło założoną hipotezę główną.

W pierwszej kolejności przeanalizowano miesięczny budżet studentów, który stanowił jeden z czterech obszarów praktyk finansowych przyjętych w operacjonalizacji badania, co umożliwiło weryfikację hipotezy H1. Z perspektywy teorii praktyk finansowych budżet stanowi zasób umożliwiający lub ograniczający określone działania finansowe. Z tego powodu ustalenie jego zróżnicowania między kierunkami studiów umożliwia zrozumienie, czy i w jaki sposób środowisko edukacyjne współtworzy warunki sprzyjające określonym praktykom finansowym. W celu umożliwienia porównania poziomów miesięcznego budżetu wśród studentów różnych kierunków, obliczono średnie wartości na podstawie szacowania średniej arytmetycznej z szeregu rozdziałowego przedziałowego, przy założeniu równomiernego rozkładu obserwacji w przedziałach klasowych. Uśrednione wartości miesięcznego budżetu sugerują, że studenci kierunków technicznych dysponują najwyższymi środkami, osiągając średnio 2225,00 zł. W dalszej kolejności plasują się studenci kierunków humanistycznych i artystycznych (2075,76 zł) oraz ekonomicznych (2012,63 zł). Badani studenci kierunków technicznych dysponowali zatem najwyższym miesięcznym budżetem, co może wynikać z lepszego zaplecza finansowego rodzin lub większej zdolności do samodzielnego generowania dochodu. Uzyskane wyniki nie potwierdzają pierwszej hipotezy badawczej, zgodnie z którą zakładano, że studenci kierunków ekonomicznych dysponują najwyższym miesięcznym budżetem. Przeprowadzona analiza wyników wskazuje jednak, że kierunek kształcenia różnicuje poziom środków finansowych, jakimi dysponują studenci, potwierdzając zależność między profilem studiów a badanym aspektem budżetowania.

Przeprowadzona analiza wyników wskazuje również na brak zgodności z drugą przyjętą hipotezą badawczą, która zakładała, że studenci kierunków humanistyczno-artystycznych cechują się najwyższym poziomem zależności finansowej od rodziny. W toku badań ustalono, że studenci kierunków humanistyczno-artystycznych charakteryzują się najmniejszym odsetkiem osób korzystających z finansowego wsparcia rodziny. Może to wynikać z większej elastyczności w łączeniu studiów z pracą lub większej dostępności pracy dorywczej w branżach kreatywnych i usługowych. Zróżnicowanie w poziomie wsparcia może być także powiązane z kosztami studiowania oraz utrzymania, jeżeli uczelnia nie znajduje się w miejscu zamieszkania. Wyższy poziom zależności finansowej wśród studentów kierunków technicznych i ekonomicznych może wynikać z intensywności programu studiów (większego obciążenia zajęciami laboratoryjnymi i projektowymi), który ogranicza możliwości podejmowania pracy zarobkowej. Kolejnym wyjaśnieniem może być chęć skupienia się na przyszłych dochodach bardziej niż bieżących, co oznacza, że okres studiów jest traktowany jako intensywna inwestycja w kompetencje, której konsekwencją jest oddalenie decyzji o podjęciu pracy zarobkowej do momentu ukończenia kształcenia. Niemniej jednak kierunek studiów różnicował badanych studentów pod względem stopnia korzystania ze wsparcia rodzinnego, co oznacza

zróźnicowanie w obszarze zarządzania źródłami dochodu – jednym z kluczowych elementów analizowanych praktyk finansowych.

Analiza poziomu posiadanych przez respondentów wolnych środków po opłaceniu podstawowych wydatków wskazuje, że większość badanych studentów dysponowało ograniczonym poziomem oszczędności. Trzecia hipoteza szczegółowa zakładała deklarowanie najwyższego poziomu takich środków najczęściej wśród studentów kierunków ekonomicznych; zebrane dane pokazują jednak, że studenci kierunków technicznych deklarowali posiadanie wyższych nadwyżek finansowych (1600 zł i więcej). Wynik ten jest spójny z wcześniejszymi ustaleniami, zgodnie z którymi studenci kierunków technicznych cechują się najwyższym poziomem zależności finansowej od rodziny. Wyższy poziom wsparcia ze strony opiekunów może w bezpośredni sposób przekładać się na wielkość wolnych środków studentów. Nie należy jednak wykluczać, iż powodem takiej sytuacji może być również wyższy potencjał zarobkowy w trakcie studiów, odnoszący się do lepszego dostępu do pracy lub staży w branżach dobrze płatnych (np. IT). Studenci kierunków ekonomicznych rzadziej niż technicznych, ale częściej niż humanistyczno-artystycznych deklarowali posiadanie najwyższych nadwyżek finansowych (1600 zł i więcej), co może wskazywać na ich pośrednią pozycję pod względem sytuacji materialnej. Z kolei studenci kierunków humanistyczno-artystycznych częściej znajdują się w niższych przedziałach (do 299 zł), co sugeruje mniej korzystne warunki finansowe. Odsetek studentów, którzy nie dysponują żadnymi oszczędnościami („Nic” i „Do 100 zł”), utrzymuje się na podobnym poziomie we wszystkich badanych grupach, co może wskazywać na uniwersalny problem całkowitego wyczerpania środków po pokryciu kosztów utrzymania, niezależny od kierunku studiów. Otrzymane wyniki wskazują, że kierunek kształcenia różnicował także poziom kolejnego z analizowanych obszarów praktyk finansowych – zarządzania oszczędnościami, a dokładniej posiadanych nadwyżek finansowych.

Uzyskane wyniki potwierdzają ostatnią przyjętą hipotezę badawczą, która zakładała, że studenci kierunków humanistyczno-artystycznych przeznaczają częściej budżet na materiały edukacyjne w porównaniu z innymi kierunkami. Należy jednak podkreślić, że nie jest to kategoria dominująca w strukturze wydatków. Największy odsetek wskazań dotyczył wydatków na jedzenie, co potwierdza uniwersalny, priorytetowy charakter tej kategorii. Wysoki udział wydatków na transport publiczny wśród studentów kierunków technicznych i ekonomicznych może wskazywać na lokalizację uczelni lub specyfikę trybu zajęć wymagających częstszych dojazdów. Uzyskane wyniki mogą również sugerować, że badani studenci kierunków humanistyczno-artystycznych studiowali w miejscu stałego zamieszkania, co w porównaniu z pozostałymi grupami respondentów przekłada się na relatywnie mniejsze znaczenie kosztów transportu publicznego oraz wydatków na mieszkanie. Kierunek studiów różnicował wydatki nie w zakresie podstawowych kosztów utrzymania, które były zbliżone we wszystkich grupach, lecz w strukturze wydatków drugiego i trzeciego rzędu. Odzwierciedla to odmienne priorytety finansowe badanych studentów poszczególnych kierunków.

6. Zakończenie

Wyniki zrealizowanego badania wnoszą wkład do dyskusji nad praktykami finansowymi młodych dorosłych. Pokazują, że profil kształcenia wiąże się z odmiennymi warunkami budżetowymi, poziomem wsparcia finansowego rodziny, poziomem oszczędności oraz strukturą wydatków. Najwyższym budżetem, największym wsparciem rodziny i najwyższą nadwyżką środków dysponowali studenci kierunków technicznych, podczas gdy badane kierunki ekonomiczne reprezentowali studenci o najniższym budżecie, mimo istotnej pomocy rodzinnej. Osoby studiujące kierunki humanistyczno-artystyczne cechował niski poziom zależności finansowej oraz niewielka nadwyżka środków w ujęciu miesięcznym. We wszystkich grupach dominowały wydatki na żywność, a wyższe koszty transportu i mieszkania wśród technicznych i ekonomicznych podkreślają wpływ lokalizacji uczelni na budżety studentów.

Wyniki te wnoszą istotny wkład do dyskursu nad finansową samodzielnością młodych dorosłych, podkreślając potrzebę zróżnicowanego podejścia w projektowaniu polityk wsparcia zarówno w wymiarze edukacji finansowej, jak i zapewnienia dostępnych ekonomicznie form zakwaterowania i transportu. Choć badanie miało charakter przekrojowy i opiera się na danych deklaracyjnych, stanowi istotny punkt wyjścia do dalszych analiz, które w perspektywie długookresowej mogłyby uchwycić dynamikę zmian w sytuacji finansowej studentów.

Bibliografia

- Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. DOI: 10.1037//0003-066X.55.5.469.
- Bugheanu, A.M., Străchinaru, A.L. (2020). Financial spending behavior patterns based on education, gender and age. *Studies in Business and Economics*, 15(2), 62–68. DOI: 10.2478/sbe-2020-0025.
- Cushman & Wakefield. (2023). *Poland Student Accommodation Report*. Warszawa: Cushman & Wakefield.
- Eurofound. (2014). *Social Situation of Young People in Europe*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. DOI: 10.2797/170345.
- Gudmunson, C.G., Danes, S.M. (2011). Family financial socialization: Theory and critical review. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(4), 644–667. DOI: 10.1007/s10834-011-9275-y.
- Hilgert, M.A., Hogarth, J.M., Beverly, S.G. (2003). Household financial management: The connection between knowledge and behavior. *Federal Reserve Bulletin*, 89, 309–322.
- ILO. (2017). *Global Employment Trends for Youth 2017: Paths to a Better Working Future*. Geneva: International Labour Organization.
- Iwanicz-Drozdowska, M. (red.). (2011). *Edukacja i świadomość finansowa: doświadczenia i perspektywy*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Kahneman, D. (2019). *Pułapki myślenia: o myśleniu szybkim i wolnym*. Tłum. P. Szymczak. Poznań: Media Rodzina.
- Kajta, J., Mrozowicki, A. (2022). *Young People in Poland Between Disappointment with the State and Hope for a Better Life*. Bonn: Friedrich-Ebert-Stiftung.

- Krause, E. (2011). Studia – między przyjemnością a koniecznością. W: M. Skinder (red.). *Międzynarodowy wymiar i kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego: zagadnienia prawne i systemowe* (s. 147–166). Bydgoszcz: Wydawnictwo Mass.
- Lusardi, A., Mitchell, O.S. (2013). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5–44. DOI: 10.2139/ssrn.2243635.
- Mandell, L. (2008). Financial literacy of high school students. W: J.J. Xiao (red.). *Handbook of Consumer Finance Research* (s. 163–183). New York: Springer. DOI: 10.1007/978-0-387-75734-6_10.
- Olcoń-Kubicka, M., Kubicki, P., Ruzik-Sierdzińska, A. (2025). Financial transfers from parents to adult children and the invisible role of state policy in Poland. *Problemy Polityki Społecznej*, 68(1), 1–20. DOI: 10.31971/ppp/190120.
- Piotrowski, D., Piotrowska, A.I. (2017). Skuteczność działań edukacyjnych w obszarze finansów na przykładzie projektu „Finanse dla młodych, czyli jak zarabiać, inwestować i oszczędzać pieniądze w przyszłości”. *E-mentor. Czasopismo naukowe Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie*, 5(72), 36–41. DOI: 10.15219/em72.1326.
- Reckwitz, A. (2002). Toward a theory of social practices: A development in culturalist theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243–263. DOI: 10.1177/1368431002005002005.
- Settersten, R.A., Furstenberg, F.F., Rumbaut, R.G. (2005). *On the Frontier of Adulthood: Theory, Research, and Public Policy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Standing, G. (2011). *The Precariat: The New Dangerous Class*. London: Bloomsbury Academic.
- Surówka, A. (2024). Agents of sustainability: Young Europeans perspective. W: N. Hlynsky (red.). *Marketing and Logistics: Innovations, Strategies, Society* (s. 597–609). Tallinn: Teadmus.
- Szeląg-Sikora, A., Oleksy-Gębczyk, A., Ciula, J., Cembruch-Nowakowski, M., Peter-Bombik, K., Rydwańska, P., Zaćlona, T. (2025). Energy transformation within the framework of sustainable development and consumer behavior. *Energies*, 18(1), 75. DOI: 10.3390/en18010075.
- Wyn, J., Woodman, D. (2006). Generation, youth and social change in Australia. *Journal of Youth Studies*, 9(5), 495–514. DOI: 10.1080/13676260600805713.
- Zaćlona, T., Woźniak, D. (2012). Od kształcenia do innowacji – szkoła wyższa jako organizacja naukowo-badawcza. *Współczesne Zarządzanie*, 2, 160–167.
- Zainol, Z., Shokory, S.M., Wahab, N.N.A. (2024). Healthy spending habits to achieve financial well-being: Young teachers' perspectives. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 21, 71–78. DOI: 10.37394/23207.2024.21.7.

Abstract

The period of university education represents a crucial stage in the development of economic competencies among young adults, during which financial decisions affect both current functioning and future attitudes toward resource management. The field of study, as a factor shaping knowledge, skills, and career perspectives, may significantly differentiate students' everyday financial practices.

The aim of this study was to verify the relationship between the field of study and students' everyday financial practices. The analysis included budget levels, sources of income, the amount of savings, and spending purposes. The research was conducted in May and June 2025 among students from three higher education institutions

in Poland, using a proprietary online questionnaire, and quantitative analysis methods supplemented with statistical visualization.

The findings allowed for the identification of significant differences in financial behaviors among student groups, indicating, among others, specific patterns of budget management and varying levels of economic independence. The conclusions derived from this study contribute to the academic discourse in the field of economic education and hold practical value, as they may serve as a starting point for designing initiatives to support the development of young adults' financial competencies.

Key words

students, personal finance, economic behavior, fields of study